

ילדים עם מוגבלות במערכת החינוך בעת משבר הקורונה – סקירת מדיניות בין-לאומית

ליטל ברלב, מריאלה יאבו, הילה רימון-גרינשפן, יניב אורן, לייה מורן-גלעד

29.3.2020

ב-11 במארס 2020 הכריז ארגון הבריאות העולמי על המחלה שנגרמת על ידי נגיף הקורונה כעל מגפה עולמית (פנדמיה). ההערכות מדברות על כך ששיעור ניכר מכלל אוכלוסיית העולם יידבקו בנגיף. מדינות שונות ברחבי העולם הכריזו על מצב חירום והודיעו על מגוון הגבלות והנחיות שמטרתן ליישם את עיקרון הריחוק החברתי אשר מיועד להאט את התפשטות התחלואה. לפי אונסק'יו למעלה מ-130 מדינות ברחבי העולם סגרו את מערכת החינוך באופן גורף¹, ולמעלה מ-1.37 מיליארד תלמידים אינם פוקדים את מסגרות החינוך². לסגירת מערכות החינוך יש השלכות משמעותיות על החיים של כלל התלמידים וההורים, אך היא מקשה במיוחד על ילדים עם מוגבלות ובני משפחותיהם.

מסמך זה סוקר את מערכת החינוך בהקשר של ילדים עם מוגבלות ואת התמיכה שהם ומשפחתם מקבלים בעת משבר הקורונה, תוך מיקוד בכמה מדינות מרכזיות (ארגנטינה, ארצות הברית (ניו יורק וקליפורניה), אנגליה, גרמניה, ספרד ואוסטרליה (ניו סאות' וילס)). לסקירה נבחרו מדינות שבהן הצלחנו לאתר מידע משמעותי על ילדים עם מוגבלות (אם באמצעות אתרי אינטרנט ואם באמצעות אנשי קשר), תוך דגש על מדינות שבהן התפשטות המגפה משמעותית יותר מאשר בישראל (ספרד, אנגליה, ארה"ב, גרמניה), אך גם דוגמאות למדינות שבהן מספר החולים והמתים קטן יותר (באוסטרליה מספר החולים והמתים המוחלט דומה מאוד לזה שבישראל, אולם נמוך כאשר מתייחסים למספר התושבים, ובארגנטינה מספרם נמוך באופן ניכר).

הסקירה בוצעה ברובה מתוך מקורות גלויים (אתרי אינטרנט, מסמכים רשמיים ופרסומים בתקשורת). עיקרי הממצאים מפורטים להלן ובטבלה המופיעה בנספח. פירוט הממצאים מופיע בהמשך המסמך עבור כל מדינה שנסקרה.

עיקרי הדברים

1. במדינות הנסקרות יש הנחיות והתייחסות ספציפית לילדים עם מוגבלות.
2. בכל המדינות כלל מערכת החינוך עברה ללמד בפלטפורמות דיגיטליות שונות (חלקן אף עושות שימוש בטלוויזיה הציבורית במטרה להגיע גם לילדים שאין ברשותם מחשב או תשתית אינטרנט). לחלק מן הילדים עם מוגבלות יש קשיים טכניים ואובייקטיביים בלמידה מסוג זה.
3. השימוש בפלטפורמות הדיגיטליות נועד ללמידה אולם גם לסיוע בהיבטים חברתיים-רגשיים.
4. בחלק מן המדינות מערכת החינוך המיוחדת ממשיכה לפעול במתכונת מצומצמת עבור קבוצות מסוימות, כגון ילדים עם צרכים מורכבים וילדים עם מוגבלות שהוריהם הוגדרו עובדים חיוניים.
5. בחלק מן המדינות נמצאה התייחסות להורים לילדים עם מוגבלות ולאופן שבו הם יכולים לסייע לילדיהם.
6. בחלק מן המדינות ילדים עם מוגבלות ממשיכים לקבל טיפולים ותמיכות מרחוק או בביתם.
7. נוסף לסגירת בתי הספר, בכל המדינות הומלץ כי סבים וסבתות לא יסייעו בטיפול בילדים, שכן אנשים מבוגרים נמצאים בסיכון גבוה במיוחד לחלות במחלה באופן קשה. הנחיה זו מפחיתה את רשת התמיכה המשפחתית, ומקשה על הורים לילדים עם מוגבלות לעמוד בעומס הטיפול והרגשי.

ארגונינה

רקע

1. ב-12.3.2020 הצהירה ממשלת ארגונינה על מצב חירום ועל עוצר כללי ומחייב אשר יחול מה-20.3.2020 ועד ה-31.3.2020. הממשלה יכולה להאריך את העוצר במידת הצורך. במסגרת העוצר המכונה "ריחוק חברתי, מניעת וחובה" על האזרחים להישאר בביתם, אין להגיע לעבודה, אין לנסוע בכבישים, אין להסתובב במרחבים ציבוריים וכל זה במטרה למנוע את התפשטות הנגיף.
2. החל מה-15.3.2020 אין לימודים באף מסגרת חינוך ובכלל זה גם במסגרות החינוך המיוחד. הלמידה מתבצעת באופן מקוון וניתן להמשיך להתקדם ככל האפשר בתוכנית הלימודים השנתית כפי שהיא תוכננה (חשוב לציין ששנת הלימודים בארגונינה רק התחילה בתחילת חודש מארס).

למידה מרחוק

1. כאמור, ההנחיה האמורה לעיל הועברה גם לחינוך המיוחד, אולם יש קושי רב ביישומה משום שלא כל תלמידי החינוך המיוחד יכולים לקבל את המידע, להבין ולעבד אותו, כמו גם לקבל את העזרה שהם זקוקים לה מו הבית, כדי שחינוך מקוון יעבוד. נכון לכתיבת מסמך זה מורי החינוך המיוחד מנסים לשמור על קשר עם הילדים, גם אם לא תמיד "כדי ללמד" אלא כדי להציע תמיכה רגשית, לעודד ולעזור להעביר את הזמן בזמנים המורכבים האלה.³
2. סייעות המלוות תלמידים משולבים בכיתות רגילות התבקשו גם הן להמשיך את עבודתן באופן מקוון ולסייע בתיווך החומר הנלמד לתלמידים.
3. משרד החינוך חנך תוכנית בשם "ממשיכים לחנך". התוכנית מסייעת למורים ליישם את ההנחיה להמשיך ללמד ולהתקדם בתוכנית הלימודים באמצעים דיגיטליים או אנלוגיים (באמצעות האינטרנט, תחנות רדיו, ערוצי טלוויזיה מיועדים וכדומה). לתוכנית יש גם אתר אינטרנט ייעודי ובו חומר רב למורים ולתלמידים המחולק לפי רמות ולפי מקצועות. באתר התוכנית יש חלק המיועד לחינוך המיוחד ובו מידע מותאם ומפושט על נושאים שונים לתלמידים, מידע רב למורים על שילוב טכנולוגיות מידע ותקשורת לסוגי מוגבלות שונים ועל דרכים להפוך חומרי למידה לדיגיטליים, וכן מידע על טכנולוגיה מסייעת.

מערך טיפולים

1. מרכזי טיפולים פרא-רפואיים לילדים נסגרו כאשר התחיל העוצר. לאנשי מקצוע, העובדים בבתיים של מטופלים, אושר במקרים חריגים להמשיך ולהגיע לבתיים של הילדים.
2. בפועל, למרות האישור, הורים רבים לא מעוניינים לקבל את אנשי המקצוע בבתיים מחשש להידבקות בנגיף, מאחר שילדיהם נמצאים בקבוצות סיכון. כך שבפועל ילדים רבים לא מקבלים טיפולים שהיו מקבלים בבתי הספר או בבתיים לפני משבר הקורונה.⁴

³ ס. אלברז, תקשורת בין-אישית, 25 במארס 2020.

⁴ ס. אלברז, תקשורת בין-אישית, 25 במארס 2020.

הקלות בתנאי הסגר

1. ב-20.3.2020 נקבע שבמקרים חריגים, אנשים עם מוגבלות נפשית (כגון אנשים על הרצף האוטיסטי, הסובלים מקשיים התנהגותיים, הפרעות רגשיות, הפרעות פסיכו-מוטוריות וכדומה), אשר יש חשש מוחשי שמצבם יוחמר עקב ההסגר בבתי, יוכלו לצאת, מלווים במלווה אחד, לשטח ציבורי שבסביבת ביתם לפרק זמן של עד שעתיים תוך שמירה על הכללים למניעת הידבקות בנגיף. האדם עם המוגבלות והמלווה הונחו להתלבש בבגד בצבע כחול או לענוד סרט כחול סביב הזרוע, כדי שכוחות האכיפה לא יפריעו ואף יסייעו במקרה הצורך.
2. מהנחיות ההסגר הוחרגו אנשים בפעילויות ושירותים שהוגדרו חיוניים, בהם אנשים המסייעים לאנשים עם מוגבלות, אנשים המסייעים לקרובי משפחה הזקוקים לסיוע, לזקנים ולילדים וכן לאנשים שצריכים להגיע לטפל במקרי חירום. חריגה זו כוללת גם מטפלים אישיים, מתורגמנים ותמיכות נוספות החיוניות לחיים של אנשים עם מוגבלות בבתיים.

אנגליה

רקע

1. ההתפשטות המשמעותית של נגיף הקורונה באנגליה החלה בתחילת חודש מארס. ב-23.3.2020 ביקש ראש הממשלה ג'ונסון מן הציבור להישאר בבית ולעבוד מן הבית ככל הניתן למשך שלושה שבועות לפחות.
2. לפי **בקשת** משרד החינוך, החל מה-23.3.2020, הורים **נתבקשו** לא לשלוח את ילדיהם לבתי הספר ככל הניתן. בתי הספר ומסגרות חינוך אחרות לילדים נשארו פתוחים במתכונת חירום עבור שתי קבוצות: (1) ילדים אשר ההורים שלהם עובדים בעבודה חיונית; (2) ילדים המוגדרים ילדים פגיעים (vulnerable children)^{5,6}, בהם ילדים עם מוגבלות. אם יש צורך, הרשות המקומית אחראית לתגבור כוח האדם המקצועי במסגרות אלו.
3. נקודת ההנחה של משרד החינוך היא כי חלק מן הילדים המוגדרים פגיעים, ובהם ילדים עם מוגבלות, יוכלו לקבל מענה בביתם לאור המצב, ואילו אחרים חייבים להמשיך להגיע למסגרות חינוך כדי לקבל מענה הולם ובטוח לצורכיהם.
4. כדי להחליט אילו ילדים עם תוכנית אישית של חינוך, בריאות וטיפול⁷ (כלומר ילדים עם מוגבלות) יקבלו מענה בביתם ואילו במסגרות חינוך, התבקשו בתי הספר לבצע הערכת סיכון עבור כל ילד.

⁵ ילדים פגיעים מוגדרים ככאלה אם יש להם עובדת סוציאלית או אם יש להם צרכים משמעותיים לחינוך מיוחד. ⁶ הנחיות משרד החינוך לבתי ספר בנוגע לנגיף הקורונה. מעודכן ליום 22.3.2020. אוחר מ:

<https://www.gov.uk/government/publications/covid-19-school-closures/guidance-for-schools-about-temporarily-closing>

⁷ הורים אשר הסכימו לבצע שינויים בתוכניות האישיות של ילדיהם לא יחשבו כאילו הסכימו לבצע שינויים אלו באופן קבוע. עבור ילדים שנמצאים בתהליך אישור של התוכניות האישיות שלהם אך הן עדיין לא אושרו על ידי הרשות המקומית, הרשות המקומית ומסגרת החינוך יכולות לבצע הערכת סיכון ולהציע סיוע במקרה הצורך.

הערכת הסיכון מתבצעת בהתייעצות עם הרשות המקומית ועם המשפחות, ובהתחשבות בהשפעות האפשריות על הילד של מתן מענה בבית, במסגרת חינוך או במסגרת חינוך חלופית כגון: (זמנית).

5. על בתי הספר והרשויות המקומיות מוטלת האחריות להמשיך לעקוב אחר מצבם ורווחתם של ילדים המוגדרים פגיעים ואשר יקבלו מענה בביתם ולא במסגרת חינוך.

6. חשוב לציין שלפי כתבה שפורסמה בעיתון The Guardian ב-22.3.2020 **הרוב המכריע של ילדים שמוגדרים פגיעים לא הגיעו לבתי הספר**, דבר המעלה חששות רבים לשלומם בקרב צוותי החינוך.⁸

למידה מרחוק

1. לא נמצא מידע ישיר על למידה מרחוק של ילדים עם מוגבלות. ההנחיות של משרד החינוך מתמקדות בטיפולים ותמיכות.

טיפולים ותמיכות⁹

1. העובדות הסוציאליות התבקשו לעשות מאמץ לשמור על קשר בתדירות גבוהה עם הילדים שהן אחראיות להם ועם בני משפחתם. קשר זה צריך להתנהל מרחוק אם אפשר.

2. הרשויות המקומיות הונחו לוודא כי הילדים שנמצאים בבית ממשיכים לקבל טיפולים ותמיכות במסגרת הביתית, או בכל מקום שנוח, ושנאנשי מקצוע יעשו כל מאמץ כדי לשמר את המשכיות הטיפול.

3. ילדים עם תוכניות אישיות של חינוך, בריאות וטיפול המשולבים במערכת החינוך הרגילה ואשר לא יכולים לקבל מענה בביתם יוכלו להצטרף זמנית למסגרת חינוך אחרת.

4. אם חלק מבתי הספר של החינוך המיוחד ייסגרו יהיה מאמץ למצוא מענה בבית ספר אחר אפילו אם הוא ברשות מקומית אחרת. במקרה כזה הרשות המקומית של הילד תדאג למצוא פתרונות להסעות.

5. הורים שנתנו את הסכמתם לכך שהטיפולים והתמיכות בילדם יופחתו בתקופה זו, קיבלו הבטחה כי השינוי הוא זמני ולא יפגע במכסת הטיפולים שיקבלו כשהמשבר יסתיים.

מידע נוסף

1. במסגרת ההיערכות של המדינה נעשים מאמצים לתגבר את מערך העובדים הסוציאליים כדי להבטיח את רציפות הטיפול בילדים פגיעים ובכללם ילדים עם מוגבלות.

2. במסגרת מצב החירום, הממשלה מעניקה לרשויות המקומיות תוספת תקציב שיסייע בכל ההתארגנויות הנדרשות. הממשלה התחייבה להמשיך לתת לבתי הספר לחינוך מיוחד את התקציב הייעודי המקורי על אף שבפועל פחות ילדים מגיעים למסגרות החינוך המיוחד.

⁸ אוחזר מ: <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/23/parents-heeding-calls-to-keep-children-home-from-school-say-heads>

⁹ נדלה ב-26.3.2020 מ: <https://www.gov.uk/government/publications/coronavirus-covid-19-guidance-on-vulnerable-children-and-young-people/coronavirus-covid-19-guidance-on-vulnerable-children-and-young-people>

ארה"ב – ניו יורק

רקע

1. ב-16.03.2020 החליט ראש העיר¹⁰ ניו יורק לסגור את בתי הספר. החלטה זו תהיה בתוקף לפחות עד ל-20.04.2020.
2. סגירת בתי הספר בניו יורק כוללת גם את מסגרות החינוך המיוחד.

למידה מרחוק

1. תוך ימים¹¹ אנשי חינוך יצרו תוכנית ללימודים מרחוק לכלל התלמידים במערכת החינוך. כל בית ספר צויד בפלטפורמה מקוונת, ולאחר מחלקת החינוך הועלו משאבי למידה, כולל לתלמידי החינוך מיוחד.
3. מחלקת החינוך של ניו יורק¹² מציעה באתר האינטרנט שלה מגוון פעילויות מקוונות לכלל התלמידים בנושאים שונים, כגון חינוך לבריאות ופעילות גופנית.
4. נוסף לכך, אתר האינטרנט¹³ מציע מגוון פעילויות ותמיכות שבהן ילדים עם מוגבלות יכולים להשתמש:

 - הוראות לעזרה ותמיכה במגוון כלים טכנולוגיים (למשל, כיצד לפתוח חשבון תלמיד ב-Google Chrome)
 - קישור לתרפיה תעסוקתית (למשל, מוטוריקה עדינה, מוטוריקה חזותית, מיומנויות תפיסתיות, מיומנויות כתיבה, ויסות עצמי ועיבוד חושי, קשב ומיקוד, אימון לשימוש בשירותים ועוד)
 - תמיכה בתרפיה פיזית (כולל קישורים לפעילויות באתרים שונים)
 - תמיכה בתרפיית דיבור (כולל מודלים, רעיונות ופעילויות)
 - הנחיות להתמודדות עם שינוי שגרת היום-יום (יצירת שגרה חדשה, הסבר השגרה לילד ועוד)

5. בימים אלה מורים לומדים ומתנסים בהעברת הלמידה מרחוק לתלמידים. נכון לעת כתיבת מסמך זה אין הנחיות המחריגות את מורי החינוך המיוחד בנוגע למתן מענה לצרכים של ילדים עם מוגבלות. אנשי החינוך בניו יורק מבינים כי הלמידה מרחוק של ילדים עם מוגבלות היא חלק חיוני בפיתוח התוכנית שלהם. אנשי החינוך מתכננים להיות בקשר טלפוני עם הורים לילדים עם מוגבלות כדי להתחיל ולבצע התאמות של התוכניות הפרטניות של התלמידים שלהם ללמידה מרחוק. מטפלים נערכים לבצע בקרוב תרפיה בטלפון תוך התאמה לתהליך ההוראה בלמידה מרחוק¹⁴.

¹⁰ נדלה ב-25.03.20 מ: <https://newyork.cbslocal.com/2020/03/15/coronavirus-update-nyc-schools-to-close-early-this-week/>

¹¹ נדלה ב-25.03.20 מ: <https://www.schools.nyc.gov/learn-at-home/activities-for-students/diverse-learning-for-special-populations>

¹² שם

¹³ שם

¹⁴ נדלה ב-26.3.2020 מ: <https://www.doverpost.com/zz/news/20200319/is-online-school-illegal-with-schools-closing-from-coronavirus-special-education-concerns-give-districts-pause>

מערך טיפולים¹⁵

1. בתי הספר הונחו לעשות כל מאמץ שילדים הזקוקים לכיתה חינוך מיוחד, או לשירותים של מורה לחינוך מיוחד, ימשיכו לקבל את אותם שירותים מאותם אנשים.
2. שירותים הנדרשים לתלמידי חינוך מיוחד מסופקים באמצעות הטלפון, או בשיחת וידאו (אם זה אפשרי ומתאים).
3. מספקי השירותים אמורים לתת להורים מידע על הפעילויות שניתן לבצע בבית.
4. בשל המצב ניתנים שירותים נוספים, כמו ייעוץ מרחוק.
5. אנשי המקצוע הונחו לנהל דיון עם ההורים בנוגע לתוכנית פעולה לכל תלמיד.

ארה"ב – קליפורניה

רקע

1. ב-5.3.2020 הכריז מושל קליפורניה על מצב חירום במדינה¹⁶.
2. כלל בתי הספר בקליפורניה נסגרו ב-16.3.2020, כולל בתי ספר של החינוך המיוחד¹⁷.
3. ב-13.03.20, עוד בטרם נסגרו בתי הספר, חתם מושל קליפורניה על מתן מימון לסוכנויות חינוך מקומיות במקרה של סגירה פיזית של בתי ספר בשל נגיף הקורונה. לאור זאת נדרשו שירותי החינוך להתייחס גם לאופן שבו ניתן יהיה לספק שירותי לימוד לכלל התלמידים, בכלל זה לתלמידים עם מוגבלות.
4. מחלקת החינוך של קליפורניה יצרה קבוצת עבודה של מומחים בתחום החינוך המיוחד ומומחים נוספים שערכה "סיעור מוחין" כדי לבחון פרקטיקות לביצוע¹⁸.

למידה מרחוק

1. משרד החינוך של ארצות הברית מעודד את סוכנויות החינוך המקומיות לחשוב על דרכים לשימוש בטכנולוגיה מרחוק.
2. בעקבות המימון להמשך לימודים גם במצב שבו בית הספר סגור פיזית, יש חובה לספק לתלמידים עם מוגבלות את אותה אפשרות לצרוך את התכנים הלימודיים הזמינים לשאר התלמידים. אם ניתן

¹⁵ נדלה ב- 25.03.20 מ: <https://www.advocatesforchildren.org/covid-19-updates>

¹⁶ נדלה ב-25.3.2020 מ: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-51740706>

¹⁷ נדלה ב-25.3.2020 מ: <https://www.ktvu.com/news/millions-of-california-school-children-stay-home-because-of-coronavirus>

¹⁸ נדלה ב- 25.03.20 מ

: <https://edsources.org/2020/california-school-districts-learn-more-about-what-state-expects-during-a-long-shutdown/626431>

לספק שירותים וצרכים של תלמידי החינוך המיוחד באמצעות למידה מרחוק, חובה על מוסד החינוך לדאוג לכך, ולא רק בפלטפורמה דיגיטלית. למשל: העברת הוראות למידה בטלפון¹⁹ הערה:.

3. המומחים שגיבשו את ההצעות להיערכות לסגירת בתי הספר העלו הצעות נוספות: לאפשר לתלמידים להביא לביתם את המכשירים הטכנולוגיים שלהם, כגון טאבלט, שעוזרים לשמירה על קשר, או להעביר חומרי לימוד לבתי התלמידים באמצעות האוטובוסים של בתי הספר. בעת כתיבת מסמך זה, לא ברור אם הצעות אלה יושמו¹⁹.

מערך טיפולים

1. מוסדות הלימוד אמורים לספק מגוון שירותים כדי לדאוג לבריאות הפיזית והנפשית של התלמידים⁹ הערה:.
2. מוסדות הלימוד יכולים לספק את השירותים בדרכים אחדות, כגון בבית התלמיד, פגישה פרטנית באתר בית הספר, או כל מיקום מתאים אחר, וזאת במטרה לספק לילד את השירות הדרוש⁹ הערה:.
3. מוסדות הלימוד יונחו/הונחו? לשתף פעולה עם בתי ספר וסוכנויות שאינם ציבוריים כדי לדאוג להמשכיות של הספקת השירותים, כולל מעבר לפלטפורמות מקוונות⁹ הערה:.
4. מורים לחינוך מיוחד פעלו במגוון דרכים לאחר סגירת בתי הספר²⁰: ביקור בבתי התלמידים ומתן ייעוץ למשפחות בנוגע לשיטות תרפיה פיזית; שמירה על קשר עם ההורים ומענה לשאלות באמצעות שיחות טלפון, מסרונים או דואר אלקטרוני, הכנת ערכות עם חוברות עבודה, צבעים, דבק ועוד, וחלוקתן לבתי התלמידים.

גרמניה – בדגש על ברלין

רקע

1. ההנחיות וההגבלות בגרמניה נכון למועד כתיבת המסמך דומות להנחיות שהוכרזו בישראל ב-17.3.2020 (ההנחיות בישראל הוחמרו מאז, ובגרמניה עדיין ללא שינוי) וכוללות הנחיות כגון לא לצאת מהבית למעט עובדים חיוניים. ניתן לצאת לרכישת מזון או תרופות, לפעילות ספורט עד שני אנשים, או בהרכב משפחתי בקרבה לבית המגורים²¹.

¹⁹ נדלה ב- 25.03.20 מ

<https://edsources.org/2020/california-school-districts-learn-more-about-what-state-expects-during-a-long-shutdown/626431>

²⁰ נדלה ב- 25.3.2020 מ:

<https://edsources.org/2020/california-students-enrolled-in-special-education-face-unique-burdens-during-school-closure/626605>

²¹ נדלה ב- 25.3.2020 מ:

<https://www.berlin.de/rbmskzl/aktuelles/pressemitteilungen/pressemitteilung.906919.php>

2. ב-13.3.2020 הכריזה ממשלת גרמניה על סגירת בתי הספר ברחבי המדינה עד ל-20.4.2020.²² בפועל, בתי הספר הציבוריים והפרטיים ומעונות היום בברלין נסגרו במהלך ה-16 או ה-17 למארס ויישארו סגורים עד ה-19 באפריל 2020,²³ לעת כתיבת המסמך.

3. הפסקת הלימודים כוללת גם מסגרות לחינוך מיוחד. יחד עם זאת, בברלין מופעלים מרכזי יום לילדים עם מוגבלות במסגרת מערך החירום. כל המרכזים הייעודיים לילדים עם מוגבלות שפעלו לפני מצב החירום ממשיכים לפעול במתכונת חירום עבור ילדים הזכאים לשירות. כלומר, הילד מגיע למסגרת הקבועה והמוכרת שלו. זכאים לשירות זה²⁴:

- הורים (או אפוטרופוס אחר האחראי לילד) שהם עובדים חיוניים (כגון עובדי מערכת הבריאות, עובדים הממונים על הסדר הציבורי) וילדם יש מוגבלות נפשית או פיזית.
- ילדים הזקוקים לתמיכה חברתית-לימודית משמעותית או שיש להם מוגבלות חמורה וקשה לטפל בהם במסגרת ביתית.

למידה מרחוק

1. כלל התלמידים לומדים מרחוק באמצעים דיגיטליים, כולל ילדים עם מוגבלות (שרובם המכריע משולב בבתי ספר מכילים ולא במסגרת חינוך נפרדת של החינוך המיוחד).
2. הקשר עם המורים כולל גם תמיכה רגשית וסיוע להורים. לתלמידים מתקיימים מפגשים מקוונים, ויש גם קשר פרטני עם התלמידים.
3. אין אתר רשמי של שיעורים. כל מורה מקיים שיעורים ומפנה לאתרים שונים לביצוע משימות. יש שונות בין בתי הספר.

מערך טיפולים

1. התמיכות השונות ממשיכות להתקיים. אם ניתן לספק אותן מרחוק המפגשים מתקיימים מרחוק. אם לילד יש צורך במפגש פנים אל פנים, ניתן לבקש טיפול בית חלופי (למשל: סייעת, טיפול פסיכולוגי) כאשר מוגדר כי טיפול זה חיוני לשלומם של הילד. אנשי מקצוע מסייעים הוחרגו מהנחיות הסגר והם יכולים לנוע ולהגיע לבתי המטופלים²⁵.
2. הורים שקיבלו לפני המשבר שירות של ייעוץ בנוגע לטיפול בילד, ממשיכים לקבל שירות זה.
3. טיפולים שאינם חיוניים הופסקו (למשל, אבחונים).

²² נדלה ב- 25.3.2020 מ: <https://www.thelocal.de/20200312/school-closures-and-events-axed-how-coronavirus-is-affecting-life-in-germany>

²³ נדלה ב- 25.3.2020 מ:

<https://www.berlin.de/rbmskzl/aktuelles/pressemitteilungen/pressemitteilung.906919.php>

²⁴ נדלה ב-26.3.2020 מ: <https://www.berlin.de/sen/bjf/coronavirus/aktuelles/notbetreuung/>

²⁵ נדלה ב-26.3.2020 מ: https://www.berlin.de/corona/massnahmen/verordnung/#headline_1_10

אוסטרליה – ניו סאות' ווילס²⁶

רקע

1. נכון ל-26.3.2020 בתי הספר במדינת ניו סאות' ווילס עדיין פתוחים, אם כי החל מה-23.3.2020 המליצה הממשלה להורים להשאיר את הילדים בבית ולהימנע ככל האפשר מלשלוח אותם לבתי הספר.
2. בתי הספר נשארו פתוחים עבור: (1) ילדים לעובדים חיוניים; (2) ילדים שלא יהיו בטוחים בביתם; (3) ילדים פגיעים ובכלל זה ילדים עם מוגבלות. לא כל הילדים עם מוגבלות ועם צורכי תמיכה לימודיים מוגדרים פגיעים. הגדרתם בתור פגיעים צריכה להיעשות במשותף על ידי בית הספר וההורים.
3. הממשלה מעודדת מרכזים לגיל הרך ותוכניות 'צהרון' הפועלות לפני ואחרי שעות הלימודים הרגילות בבתי ספר ציבוריים יסודיים, ותוכניות אחרות של אחרי שעות הלימודים להמשיך ולהישאר פתוחים עבור שלוש קבוצות הילדים הנזכרות לעיל.
4. הממשלה ביקשה מבתי הספר הקתוליים ובתי הספר העצמאיים להמשיך ולפקח על הלמידה של ילדים שאין להם אפשרות ללמידה אחרת ושל ילדים פגיעים אחרים.
5. אם הילדים נמצאים בקבוצת סיכון להידבקות בנגיף הקורונה מבחינה בריאותית הומלץ כי הם לא יגיעו לבתי הספר.

למידה מרחוק

1. משרד החינוך הכין מערך (hub) למידה מרחוק שיהיה זמין לבתי הספר, הורים ותלמידים, כדי שתלמידים יוכלו להמשיך את מערכת הלימודים הרגילה שלהם גם מן הבית.
2. בתי הספר מכינים מערך למידה אחיד כך שאלו הלומדים עדיין בבתי הספר ואלו הלומדים מרחוק ילמדו את אותו חומר הלימודים.
3. בתי הספר אחראים ללמידה מרחוק ולהספקת ציוד ללמידה מרחוק במקרה הצורך. כל בית ספר יספק גישה ללמידה מרחוק לתלמידיו. עם זאת, בתי הספר מכינים גם חומרים בעותק קשיח (hard copy) לכאלו המתקשים או שאין להם גישה ללמידה מרחוק.

ספרד – בדגש על מדריד וקטלוניה

רקע

1. מדיניות ההסגר בספרד שונה מאזור לאזור עקב ההבדלים הן בהתקדמות הנגיף באזורים השונים והן באוטונומיה המדינית של אזורים שונים בספרד. יחד עם זאת ב-14.3.2020 הוכרז בספרד על מצב חירום וכל הקהילות האוטונומיות הונחו על כללי הסגר חמורים.

²⁶ נדלה ב-26.3.2020 מ-<https://education.nsw.gov.au/public-schools/school-safety/novel-coronavirus/covid19-further-information#Additional2>

2. עם פרסום צו מצב החירום הלאומי, בתי הספר בכל הרמות נסגרו. לפי הצו, על מורי בתי הספר לעבור ללמידה מקוונת בלבד, ככל שהדבר אפשרי. אין התייחסות ספציפית בצו לחינוך המיוחד.
3. במדריד הוכרז על סגירת בתי הספר ב-11.3.2020. בהודעה הראשונה שנמסרה נאמר שבתי ספר לחינוך מיוחד לא יסגרו, אך לאחר מכן החלטה זו שונתה ובסופו של דבר גם הם סגרו את שעריהם באותו תאריך. הוראת הסגירה היא ל-15 ימים נכון לעת כתיבת המסמך.
4. בקטלוניה בתי ספר נסגרו ב-13.3.2020, בהם גם בתי ספר לחינוך מיוחד.

למידה מרחוק²⁷

1. מופעלת תוכנית בשם "לומד בבית". התוכנית כוללת תשדירי טלוויזיה בכמה ערוצים במשך חמש שעות יומיות לילדים בני 6-16 במקצועות השונים.
2. התוכנית כוללת אתר אינטרנט ובו כלים ותכנים לכל שלבי הגיל המיועדים למורים, ותכנים ואתרי אינטרנט עם פעילויות לילדים המיועדים למשפחות.
3. התוכנית כוללת הפעלות ותכנים ייעודיים לחינוך המיוחד.
4. באתר הזה מקום המיועד לאזורים האוטונומיים בספרד, כדי שהמורים יוכלו לעקוב אחר ההנחיות באזור שלהם. בחלק זה של האתר יש הפניות מועטות לתכנים וכלים שמתאימים לילדים עם צרכים מיוחדים.

מערך טיפולים

1. ב-11.3.2020 נסגרו במדריד מרכזי טיפול רפואיים ופרא-רפואיים הנותנים שירותים לאנשים וילדים עם מוגבלות שכלית, וכך גם מרכזים הנותנים שירותים לילדים עם מוגבלות בגיל הרך (מגיל 0-6).
2. ב-13.3.2020 נסגרו מרכזי התמיכה והטיפול לילדים ומבוגרים עם מוגבלות בקטלוניה. כך גם מרכזי הטיפול לגיל הרך.

הקלות בתנאי הסגר

1. מהנחיות ההסגר לפי הצו הספרדי לשעת החירום הוחרגו אנשים המסייעים לאנשים עם מוגבלות, לזקנים, לילדים ולאנשים במצבי סיכון שונים. כמו כן יש החרגה מן הדרישה לצאת באופן יחידני בלבד במקרים של אנשים עם מוגבלות, אשר יכולים לצאת (בהתאם למצבים המותרים) עם מלווה אחד בלבד.
2. ב-19.3.2020 פורסמו הבהרות ועדכונים בנוגע להחרגות מצו העוצר הלאומי. בהם נקבע כי אנשים עם מוגבלות עם הפרעות התנהגות, כגון על הרצף האוטיסטי, הפרעת קשב, ריכוז והיפראקטיביות (ADHD), וכדומה, שמצבם עשוי להחמיר עקב הסגר בבתים, רשאים לצאת לרחוב בזמן העוצר בליווי מלווה אחד, תוך כדי הקפדה על הנחיות הריחוק החברתי מן הרשויות.

²⁷ נדלה ב-26.3.2020 מ: <https://aprendoencasa.educacion.es/>

נספח: טבלה מסכמת

מדינה	מסגרות החינוך המיוחד	למידה מרחוק	מערך טיפולים	הקלות בתנאי סגר	הערות
ארגנטינה	1. סגירה כוללת של מסגרות החינוך המיוחד	1. אין לימודים אלא באמצעות למידה מקוונת 2. שמירה על קשר עם התלמידים לתמיכה רגשית והעברת זמן 3. סייעות ממשיכות ללוות וירטואלית ולסייע בלימודים 4. יצירת תוכנית לימודים מקוונת הכוללת את החינוך המיוחד	1. סגירת מרכזי טיפול פרא-רפואיים 2. אישור הגעת אנשי מקצוע לבתי ילדים למתן טיפול חיוני	1. באופן חריג אושר לאנשים עם מוגבלות נפשית לצאת לשטח ציבורי, עם מלווה אחד, עד שעתיים. יש ללבוש בגד מבחין ו/או סרט מבחין כדי להימנע מהטרדת כוחות הביטחון 2. החרגה מהנחיות הסגר לנותני תמיכות לאנשים עם מוגבלות	1. קושי ליישם מערך למידה מרחוק 2. הפחתת היקף הטיפולים והתמיכות

הערות	הקלות בתנאי סגר	מערך טיפולים	למידה מרחוק	מסגרות החינוך המיוחד	מדינה	
		1. ניסיון לשמר את רצף השירותים הניתנים באמצעות טלפון ו/או שיחת וידאו 2. אנשי המקצוע הונחו לנהל דיון עם ההורים בנוגע לתוכנית אישית לכל תלמיד	1. יצירת תוכנית לימודים מקוונת ייעודית לחינוך המיוחד 2. מגוון פעילויות ותמיכות לשימוש של ילדים עם מוגבלות והוריהם באתר משרד החינוך. כולל קישורים לתרפיות אין הנחיות המחריגות את המורים בנוגע למתן מענה לצרכים של ילדים עם מוגבלות	1. סגירה כוללת של מסגרות החינוך המיוחד	ניו-יורק	ארה"ב
		1. מוסדות הלימוד נדרשים לספק שירותים שונים (למשל: מרחוק, בטלפון) כדי לדאוג לבריאות הפיזית והנפשית של התלמידים	1. יש חובה לספק לתלמידים עם מוגבלות את אותה אפשרות לצרוך את התכנים הלימודיים הזמינים לשאר התלמידים	1. סגירה כוללת של מסגרות החינוך המיוחד	קליפורניה	

מדינה	מסגרות החינוך המיוחד	למידה מרחוק	מערך טיפולים	הקלות בתנאי סגר	הערות
אנגליה	1. מסגרות החינוך המיוחד פתוחות במתכונת חירום	1. לא נמצא מידע ישיר על למידה מרחוק של ילדים עם מוגבלות. ההנחיות של משרד החינוך מתמקדות בטיפולים ותמיכות	1. שמירה על קשר מרחוק של העובדת הסוציאלית 2. אחריות רשויות מקומיות לוודא המשך רצף טיפול ככל האפשר בבית ו/או במקום אחר נוח		1. תגבור מערך העובדים הסוציאליים 2. סיוע תקציבי לרשויות מקומיות למתן שירותים נדרשים 3. הפחתת טיפול מוגדרת כזמנית ומובטח כי לא תפגע במכסת הזכאות לטיפול בתום הפנדמיה
גרמניה	1. מסגרות החינוך המיוחד פתוחות במתכונת חירום	1. למידה באמצעים דיגיטליים 2. אין אתר רשמי לשיעורים באחריות כל מורה להפנות לאתרים 3. מורים תומכים רגשית גם בהורים	1. המשך קיום תמיכות שונות (מרחוק או באמצעות טיפולי בית) 2. המשך מתן שירותי ייעוץ להורים	1. אנשי מקצוע המסייעים לאנשים עם מוגבלות הוחרגו מן הסגר	1. יש שונות בין בתני הספר בקיום הנחיות למידה מרחוק טיפולים שאינם חיוניים הופסקו

מדינה	מסגרות החינוך המיוחד	למידה מרחוק	מערך טיפולים	הקלות בתנאי סגר	הערות
ספרד	1. סגירה כוללת של מסגרות החינוך המיוחד	1. יצירת תוכנית לימודים כולל אתר ותשדירי טלוויזיה 2. באתר יש פעילויות ותכנים ייעודיים לילדים עם מוגבלות	1. סגירת מרכזי טיפול רפואיים ופרא-רפואיים הנותנים שירותים לאנשים וילדים עם מוגבלות	1. החרגות מהנחיות הסגר לאנשים המסייעים לאנשים עם מוגבלות 2. החרגות מן הסגר לאנשים עם מוגבלות	
אוסטרליה	ניו סאות' ווילס	1. מסגרות החינוך המיוחד פתוחות אך ההורים התבקשו להימנע מלשלוח את הילדים לבתי הספר	1. הכנת מערך למידה אחיד מרחוק 2. הספקת ציוד ללמידה מרחוק באחריות בתי הספר 3. הכנת חומרים גם בעותק קשיח לאלו המתקשים או נטולי גישה מרחוק		

מקורות מידע נוספים

ארגנטינה:

אתר הסוכנות הלאומית למוגבלות – Agencia Nacional de Discapacidad

<https://www.argentina.gob.ar/andis>

אתר משרד החינוך – Ministerio de Educacion <https://www.argentina.gob.ar/educacion>

אתר התוכנית "ממשיכים לחנך", משרד הבריאות – Seguimos Educando

www.seguimoseducando.gob.ar

שיחה עם סלסטה אלברז, מורה לתלמידים עם מוגבלות קוגניטיבית בשני בתי ספר לחינוך המיוחד, 25.3.2020.

ארצות הברית:

אתר משרד החינוך של ארצות הברית בנוגע לנגיף הקורונה –

<https://www2.ed.gov/about/offices/list/ocr/docs/ocr-coronavirus-fact-sheet.pdf>

<https://sites.ed.gov/idea/idea-files/supplemental-fact-sheet-addressing-risk-covid-19-preschool-elementary-secondary-schools-serving-children-disabilities-march-21-2020>

<https://www2.ed.gov/about/offices/list/ocr/frontpage/faq/rr/policyguidance/Supple%20Fact%20Sheet%203.21.20%20FINAL.pdf>

גרמניה:

שיחה עם דנה דיאמנט, אם לילדה בבית ספר מכיל בברלין, 25.3.2020.

ספרד

אתר עיריית מדריד – <https://www.madrid.es/portal/site/munimadrid>

אתר קהילה אוטונומית מדריד – <https://www.comunidad.madrid/gobierno>

עיתון El Mundo Madrid –

<https://www.elmundo.es/madrid/2020/03/09/5e667296fc6c8397618b45de.html>

אתר קהילה אוטונומית קטלוניה – <https://web.gencat.cat/es/coronavirus/>

אתר עיריית ברצלונה, מידע לאנשים עם מוגבלות בזמן קורונה –

<https://www.barcelona.cat/infobarcelona/es/tema/informacion-sobre-la-gestion-del-covid-19>